РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 Grand St., Jersey City, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVI. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., субота 16-го лютого 1918. Ч. 20. VOL. XXVI. JERSEY CITY, N. J., Saturday, February 16, 1918. No. 20.

БОЛЬШЕВИКИ УСТУПИЛИ З ПОЛЯ БИТВИ.

В склад нового українського правительства війшли виключно соціялісти-революціонери.

Протести Поляків і уступлене польського правительства з причини відданя Холмщини Україні.

На заході обі сторони готовлять ся до великої рішаючої битви.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

ЧЕТВЕРТИЙ УНІВЕРЗАЛ УКР. ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Заведене соціялістичного ладу на Україні.

ЛОНДОН, 11. лютого. — Телеграма зі Стокгольму до „Таймса" доносить:

„На підставі наспівших тут вістий, які виглядають на авторитетні, мирові услівя, які підписали центральні держави і Українська Центральна Рада, вказують на розпучливі зусиля австрійського правительства, щоби сповнити обітницю, дану провідникам страйку при кінци січня, в якій було сказано, що мир, о скільки ся справа відносить ся до східних границь Австрії, буде заключений в протягу двох тижнів.

„Мала Рада на своїм засіданю дня 26. січня одобрила четвертий універзал, в якім посунено ся дальше ніж в трох попередних. Сей універзал починаеть ся закидом супроти большевицького правительства, яке обжаловують, що воно проволікає мирові переговори та шукає причин до нової війни, так званої „сьвятої війни".

„Дальше говорить ся в нім, що українська демократія ніяким способом не позволить втягнути себе до дальшої війни і в намірі ударемненя плянів петроградського правительства „МИ І УКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РАДА ПРОГОЛОШУЄМО, ЩО ВІД НИНІ УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕПУБЛИКА Є РІШУЧО СВОБІДНОЮ, якої бажанем є жити в приязни з Австрією, Росією, Румунією, Туреччиною і всіми прочими сусідними державами".

„Дальше говорить універзал, що ЗНОСИТЬ СЯ БЕЗ ЖАДНОГО ВІДШКОДОВАНЯ ДЛЯ ВЛАСТИТЕЛІВ ВСЮ ПРИВАТНУ ЗЕМЕЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ, включаючи ліси, води і мінерали, ТА ЩО ВСІ ГОЛОВНІ ГАЛУЗИ ТОРГОВЛІ І ПРОМИСЛУ ПЕРЕХОДЯТЬ ПІД ЗАРЯД РЕПУБЛИКИ, включаючи державний монополь на банки та на продукцію зеліза, угля, шкіри, тютюну і т. п.

„Універзал кінчить згадкою про темні сили, які старають ся викликати невдоволене серед темних верств населеня і які тужать за давним режімом, і заявляе, що всі ті, які роблять зусиля, щоби привернути царя або злучити Україну з Росією або в якийсь инший спосіб виступають проти републики, будуть карані за зраду держави".

ПРАВИТЕЛЬСТВО УКРАЇНИ УТВОРЕНЕ СОЦІЯЛІСТАМИ-РЕВОЛЮЦІОНЕРАМИ.

По завзятій тижневій боротьбі большевики уступили з поля битви.

ВАШІНГТОН, 13. лютого. — **Заключене окремого мира між Україною і центральними державами наступило по тижневій кровавій домашній війні, як се доносять урядові вісти, котрі нині тут наспіли.**

Війска большевиків робили розпучливі зусиля, щоби здержати мирові переговори і, як се доносять, ДОПЕРВА ПО СІМОХ ДНЯХ ЗАВЗЯТОЇ ДОМАШНОЇ ВІЙНИ БОЛЬШЕВИКИ ПОКИНУЛИ НЕРІВНУ БОРОТЬБУ.

СОЦІЯЛІСТИ-РЕВОЛЮЦІОНЕРИ УТВОРИЛИ НОВЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО УКРАЇНИ, як се говорить донесене, хоч число большевиків ще й доси є поважне.

УКРАЇНЦІ РОЗОРУЖИЛИ 300.000 МОСКАЛІВ НАД ПРУТОМ.

АМСТЕРДАМ, 13. лютого. — До Берліна наспіли вісти, що **300.000 армія російська на полудневo-західнім фронті російськім, була приневолена переправити ся на другий берег Дністра, де її розоружили українські війска.**

Українське правительство відбуває свої засіданя в Житомірі.

АМСТЕРДАМ, 14. лютого. — Віденські часописи доносять, що **Українська Центральна Рада перенесла свої засіданя до Житоміра** (столиці волинської губернії), **80 миль на полудневий захід від Києва, і утворила безпосереднє получене з центральними державами.**

ПОЛЬСЬКИЙ КАБІНЕТ УСТУПИВ з причини відданя Холмщини Україні.

ЦІРІХ, 14. лютого. — **Нинішні урядові телеграми з Варшави доносять про уступлене польського кабінету міністрів з причини невдоволеня з окремого мира, заключеного між Україною і центральними державами.**

Установлене українських границь дало новій републиці велику частину території, яку загально вважано польською. Уступлене польського кабінету вважають льогічним вислідом положеня.

Німецькі територіяльні услівя були зроблені в користь українського елементу проти польського населеня. Німеччина відтяла від Польщі провінцію Холм, де Поляки становили 70% населеня (?!! — зовсім незгідно з правдою), і дала її Україні. Навіть цариця Катерина II. підчас останного поділу Польщі не відважила ся сього зробити. Німці надіють ся, що в сей спосіб зможуть ширити незгоду між польським і українським елементом.

Жалі і брехні Поляків про Холмщину.

ЛОНДОН, 14. лютого. — Гр. Владислав Собаньскі, представник польського народного комітету для Лондону, заявив у нинішнім звіті, що австро-німецький мир з Україною дотичить інтересів Польщі.

Мирові услівя дотично границь, не лише між Україною і Галичиною, але також змінюють границї на шкоду Польщі.

„Нова границя, — каже гр. Собаньскі — яка тягнеть ся від Тернополя здовж границь Галичини аж до ріки Буга, обнимає значно більше територій ніж містило ся в холмській губернії, яку утворено за часів царського режіму. Се зроблено помимо спротиву зі сторони польських послів в думі, які доказували, що більшість населеня творять Поляки, та що було лише два повіти на девять, в котрих російське населене мало більшість, і ся більшість була основана лише на приналежности до православної церкви.

„Ціль центральних держав в установленю границь є ясна. Вони не лише хочуть нагородити Україну за все, що вона дає Австрії, але також вони хочуть викликати стан тертя і незгоди між двома сусідами, які могли би прийти до порозуміня зі собою і жити в дружних зносинах, а які були би небезпечні для плянів пановання і інтриг, котрі все істнували через те, що Українців висували ся проти Поляків.

„Се є дальше доказом, що Австрійці і Німці волять мати за свого сусіда українську державу, зложену з 30 міліонів хлопів, якими легко можна поводити в інтересі Німеччини, ніж щоби Польща задержала свою економічну і військову незалежність, яка стояла би все в опозиції до заборчих цілий Німців".

В Австро-Угорщині.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

МАНІФЕСТ ЦІСАРЯ КАРЛА ДО НАРОДІВ АВСТРО-УГОРЩИНИ.

Мир з Україною початком загального мира.

АМСТЕРДАМ, 14. лютого. — Австрійський цісар Карло видав у Відни слідуючий маніфест:

„До моїх Народів! Завдяки божій ласкавій помочи заключили ми мир з Україною. Наше побідне оружє і чесна мирова політика, яку ми вели з невтомимою витривалостию, видали перший овоч оборонної війни, яка була ведена в обороні нашого істнованя.

„В злуці з народами, виставленими на тяжку пробу, надію ся, що по заключеню першого мира, який є для нас радісною подією, терпляче людство осягне загальний мир.

„Під вражінем сього мира з Україною звертають ся наші очі з повною симпатією на сей підносячий ся молодий нарід, в серцях котрого найперше зпоміж наших ворогів обудило ся чувство сусідської любови, і котрий, давши в многих битвах докази своєї хоробрости, посідав також досить сили волі дати вираз своїм ліпшим переконаням перед цілим сьвітом ділом.

„Се був отже перший нарід, який покинув був табор наших ворогів, щоби в інтересі можливо як найскоршого осягненя нової і великої загальної цїли злучити свої зусиля з нашою силою.

„Від першої хвилї, коли я обіймив престол моїх славних предків, я почував себе разом з моїм народом з усильним бажанем вести боротьбу, яку нам накинено, аж до осягненя чесного мира. І я в отсю хвилю чую ся ще більше становити з моїм народом одно, коли зроблено перший крок до осягненя сеї цїли. З подивом і горячим признанем за майже надлюдські і безпримірні пожертвованя зі сторони моїх хоробрих військ і всіх тих, які лишили ся дома, а які не меньше були готові поносити жертви, гляджу з повним довірем в близку і щасливійшу будучність.

„Нехай Всемогучий благословить нас надальше силою і витривалостию, щоби ми не лише для себе самих, але й для наших вірних союзників, а не меньше й також для цілого людства осягнули остаточний мир".

НА ЗАХІДНІМ ФРОНТІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

В ПЕРЕДОДНИ ВЕЛИКОЇ РІШАЮЧОЇ БИТВИ.

Обі сторони роблять великі приготованя до останної розправи.

ПАРИЖ, 14. лютого. — **Найбільшої новочасної битви треба надіяти ся небаром у Франції.**

Поверх 5 міліонів жовнірів стане до бою, який має рішити вислід війни.

Чи перші вдарять аліянти, чи Німці — се позістає покищо загадкою.

Ріжні надходячі вісти кажуть догадувати ся, що Гінденбурґ приготовляєть ся до першого великого удару, **який має на цїли проломити боеву лінію аліянтів і заняти Париж та Кале.**

Війска аліянтів є також готові і можливе є, що підчас коли Німці спішать ся зі своїми приготованями, ґен. Гейґ і ґен. Петен розпічнуть перші наступ.

Надіють ся, що битва буде дуже кровава. Надіють ся також, **що і ґен. Першінґ буде приневолений кинути всю свою силу до бою.**

Певні жерела подають вісти, що Німці згромадили поверх 2,000.000 жовнірів в Бельгії і північній Франції до наступу. Силу війск ґен. Гейґа, ґен. Петена і ґен. Першінґа оцінюють на 3 міліони людий.

ВЕЛИКИЙ ВПЛИВ МИРА З РОСІЄЮ НА ВОЄННІ ОПЕРАЦІЇ НА ЗАХОДІ.

Україна має поверх 1 міліона тон збіжа з останних двох років.

АМСТЕРДАМ, 13. лютого. — В Австрії у всіх містах повівають прапори, як се доносять вісти з Відня. Для торжественного повитаня вістий про конець війни між Росією і центральними державами заряджено богослуженя подяки.

Віденська урядова пресова аґенція приписує зміну становища російського правительства мирови, який заключила Україна з центральними державами, і висказує переконане, що сей мир буде мати великий вплив на воєнні операції на західнім фронті.

Аґенція доносить дальше:

„Закінчене війни є здобутком дипльоматії центральних держав і нема причини знеохочувати ся щодо форми, яку вибрала Росія для оголошеня мира".

Обговорюччи економічні договори, австрійські часописи висказують переконане, що, підчас коли надзвичайно великі надії не є оправдані, **можна надіяти ся, що Україна може вивести що найменьше надвишку з двох останних років та що ся надвишка виносить около одного міліона тон.**

Однак в злуції з тим часописи представляють також і трудности транспортованя, з якими прийдеть ся боротись.

Війна проти Росії.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

НІМЦІ РІШИЛИ ВЕСТИ ДАЛЬШЕ ВІЙНУ ПРОТИ РОСІЇ.

Німецькі війска на поміч Україні.

ЛОНДОН, 15. лютого. — **Німеччина рішила розпочати дальші воєнні операції на північнім російськім фронті. Наступ на Росію буде відбувати ся дальше, аж доки німецькі війска не займуть Петрограду.**

Таке рішене мало запасти на конференції в головній німецькій кватирі, в якій брали участь цісар, Гертлінґ, Гінденбурґ, Людендорф і Кільман.

Телеграми з Амстердаму доносять, що плян Троцького „нема війни, але й нема мира" зістав відкинений. Рішено, що з огляду на те, що Троцький не хоче мира, буде мати війну.

Телеграма з Ротердаму до „Дейли Нюс" доносить, **що Німці станули на тім становищи, що заява Троцького покінчила завішене оружа.** (Розем, який був дня 14. січня продовжений на місяць, уплинув дня 14. лютого). **Беручи се під розвагу, Німці вважають, що мають свобідні руки і використають нагоду.**

„Се, як доносить кореспондент, не мусить ще означати, що Німці підуть на Петроград.

Воєнна акція проти Росії буде правдоподібно полягати в уділеню Німцями оружної помочи Україні. Німці ведуть сильну пропаганду на Україні, щоби вплинути на Укр. Центр. Раду, що небезпека для української републики грозить зі сторони большевиків, або иншими словами зі сторони давнійшої російської держави.

Бурливе закінчене мирових переговорів в Берестю Литовськім.

ЦІРІХ (Швайцарія), 14. лютого. — Монахійський кореспондент часописи „Нає Авґсбурґер Цайтунґ" доносить, що дебата в Берестю Литовськім в неділю між д-ром Кільманом і гр. Черніном а Львом Троцьким **була незвичайно бурлива і скінчила ся наглим зірванем переговорів,** що містить в собі зарід будучого конфлікту.

„Се є причиною, — пише кореспондент — для чого на нараді в головній німецькій воєнній кватирі дискутовано над можливостию дуже енерґічних кроків військових проти Росії".

Поголоска про здержане демобілізації російської армії.

АМСТЕРДАМ, 14. лютого. — Всі німецькі часописи подали вістку, **що в три години після виданя приказу в справі демобілізації російської армії був виданий другий приказ, щоби попередний розказ здержати.** З того вносять, що большевицьке правительство не думає вже довше придержувати ся заяви Льва Троцького.

„Ді Цайтунґ ам Міттаґ" посуваєть ся так далеко, що заявляє, що є докази на те, що Троцького заява в справі демобілізації армії є лише удаваний маневр. Ся часопись, покликуючи ся на достовірні жерела, заявляє, що большевики з цілою силою творять армію червоних сторожий з останків російської армії в надії, що їм вдасть ся згромадити міліон війска в цїли привернення своєї власти в пограничних краях.

Телеграма з Відня до берлінської часописи „Льокаль Анцайґер" доносить, що боеву лінію на сході треба задержати ще надальше з тої причини, що Москалї відказали ся підписати мир. Турецькі війска займуть всю турецьку територію, яку заняли були Москалї.

На підставі урядового жерела доносить дальше кореспондент, що хоч здовж східної части російського фронту заходить потреба полишити частину війск, то всеж таки велику часть війск, а передівсім артилерію і технічні війска, буде можна перенести на инші боеві фронти.

На полудневім фронті (румунськім) будуче положене зависить від рішеня зі сторони Румунії, яка мусить або заключити мир або бороти ся, доки її армія не буде інтернована на Україні.

Стан поготівля на східнім фронті, каже кореспондент, **є важною військовою справою, а передівсім з огляду на боротьбу між Україною і північною Росією.**

Ґенерал Ситін предсказує, що Росія буде монархією.

АМСТЕРДАМ, 13. лютого. — Кореспондент часописи „Берлінер Таґеблят", Леонард Адельт, надіслав з головної австрійської воєнної кватири телеграму отсього змісту:

„Давно ще перед заявою Троцького в справі мира розпочала ся демобілізація російської армії. В околиці румунсько-українського боевого фронту ми начислили 18 корпусів, які належали до 8-ої армії під командою ґен. Ситіна, який робив остаточні зусиля, щоби переломити ся через румунський боевий фронт, але його відбито і він перейшов австрійську границю коло Радовець (на Буковині).

„Ґен. Ситін, який є вже сивий старець, говорив мені, що Росія є дуже хора. Як той медвідь, що дістав тяжкий удар в голову, таксамо Росія втратила богато крови. Але вона є лише приголомшена і скоро прийде до себе. **Росія буде мати небаром инше монархічне правительство. Вірте мені, що Росія сього собі бажає.**

„Щодо Леніна і Троцького то я їх особисто люблю. Незвичайно цікавою річию є з ними розмовляти про великі сьвітові проблеми, сидячи коло приємного огню, але з ними нічого не вдієш в практичних справах житя. Найліпше діло, якого доконали большевики, се знесене тайної дипльоматії, яка була причиною війни.

(Продовжене на стороні 3-тій).

"SVOBODA" (LIBERTY)
The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

JOSEPH STETKEWICZ, Chief editor.

BOHDAN DUTKEWYCH, Managing editor.

NICHOLAS D. WELYCHKO, Assistant editor.

ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION: United States:		ПЕРЕДПЛАТА: в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
In Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents.		Поодиноке число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Montgomery.

З БІЖУЧОЇ ХВИЛІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 13. 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Скупі вісти про останні події в Московщині і на Україні.

В останних днях з російської столиці, Петрограду, майже не приходять жадні вісти. Виглядає, що там мусить бути якесь замішанє, якє спричинює перерву в комунікації.

Нема сумніву, що большевики щораз більше будуть мати домашних клопотів, у Московщині, через що знова Українці будуть мати більше спокою на Україні і зможуть довершити внутрішну орґанізацію републики.

Вказувала би на се телеґрама з Вашінґтону, яка говорить, що **„большевики покинули нерівну боротьбу з Українцями"**.

Зноваж з погляду на се дивно виглядала би вістка з Европи, що У. Ц. Рада покинула Київ і перенесла ся до Житоміра, столиці Волині.

Однак се не конче мусить означати, що большевицькі війска заняли Київ. Можливо, що там лише другий бунт таки київських большевиків і можливо, що сей бунт вже знова здавлено, але У. Ц. Рада покищо остає в Житоміри, де є повний спокій, а вернеть ся до Києва, аж буде там заведений повний порядок.

Становище України до других держав.

Дня 9. січня с. р. зложив предсідатель української мирової делеґації в Берестю Литовськім, **Голубович** (тоді ще міністер торговлі і промислу в кабінеті Винниченка, а тепер президент кабінету) отсю заяву:

„Правительство української народної републики подає до відома всім воюючим і невтральним державам отсе: — Універзалом з 20. падолиста 1917 р. проголошено українську народну републику. Сим державним актом означено міжнародне становище України. Українська народна република стремить до створеня федеративної спілки всіх републик, що повстали на території колишньої Росії. До часу, коли утворить ся спільне федеративне правительство в Росії, і поки не управильнять ся справи міжнародного заступництва будучої федеративної спілки, **українська народна република навязує через ґенеральний секретаріят самостійні міжнародні зносини.**

„Тому ґенеральний секретаріят вважає за конечне вказати всім державам і народам сьвіта на становище української народної републики до мирових переговорів, котрі зачали ся в Берестю Литовськім між представниками „ради народних комісарів" і правительствами воюючих з Росією держав, що теперішна війна є найтяжшим лихом для всіх держав, а особливо для робітничих кляс кождої держави, і через те всі воюючі держави мусять відказатись своїх завойовницьких плянів і повинні сейчас приступити до мирових переговорів.

„Українська Центральна Рада, парлямент української народної републики, вважав за конечне, зараз по проголошеню української републики, **зачати активну політику в справі мира.** Отже передівсім стреміла У. Ц. Рада до заключеня розему. В тій ціли вислано представників ґенерального секретаріяту на полудневo-західний і румунський фронт, **котрі тепер злучено в один український фронт,** під кермою правительства української републики.

„Тепер же українські делеґати приступлять до мирових переговорів яко самостійна репрезентація української народної републики".

Німецький соціяліст-революціонер про свого товариша Леніна.

Герман Фернав, звісний німецький соціяліст-революціонер, який найшов свого часу захист у Швайцарії і який стояв в дружних зносинах з провідником російських большевиків, Леніном, підчас його побуту в швайцарській републиці, написав отвертий лист до Леніна. Сей лист оголосила швайцарська часопись „Журналь де Женев". Фернав остро критикує Леніна за мирові переговори з центральними державами.

Сей лист звучить:

„Ви звернули ся з відозвою до народів, але ви одержали відповідь від Гертлінґа, Кільмана, Черніна і Зайдлера, яких ви узнали повновласниками і відповідальними представниками народів. Ви є проти тайної дипльоматії, але ви вдаєте ся в переговори з правительствами, яких істнованє є зависиме від тайної дипльоматії. Ви приписуєте собі льоґічне поступованє, але ви є готові заключити в 1918 р. мир з тимисамими особами, котрі в 1905 році помогли царському правительству богато ваших приятелів вислати на шибеницю і здавити революцію.

„Сей, котрий оголосив тайні документи царського правительства і розкрив махінації „буржуазії в державах аліянтів", мусить, аби бути постійним, проголосити осуд тих, які порішили і приготовили війну у своїх урядах і при помочи своїх тайних нот. Коли ви маєте право критикувати тих, котрі дотепер є союзниками Росії, то вашим рішучим демократичним обовязком є виступити проти осіб, які розпочали війну зі сильною постановою викоріннти демократичну ідею з Европи.

„Називати себе народом і вести переговори з монархами, які голосять, що вони є володарями з Божої ласки — є нельоґічно. Осуджувати тайну дипльоматію і заключати мир з дійсними оборонцями тайної дипльоматії означає зраду демократії. Вести переговори з непоправними автократами в ціли утвореня загальної соціялістичної републики є скандалом, якого історія ніколи не забуде".

Польські брехні про Холмщину.

Мировий договір між українською народною републикою і центральними державами, на основі якого Україна відібрала свої землі на заході, а саме: **Холмщину, Підляcє і Полісє,** напсували Полякам богато крови.

Сї наші землї були в польській неволї протягом кількох столїть. За весь той час Поляки старались спольщити сї наші краї всякими способами. Однак всї ті заходи показали ся заслабі, то тамошнє населенє перебуло неволю столїть і таки удержалось доси українським.

Найсильнїйше розвели були Поляки акцію польщеня західної України від 1905-го року, себто від проголошеня свободи віри в Росії. Вони знали, що в західній Україні нарід неприхильно ставить ся до православя, яке йому накинено силою, при помочи баґнетів і куль, і використали нагоду, що **мимо „свободи віри" з 1905-го року грецько-католицька релїґія в Росії була заборонена**, та зачали перетягати цїлї українські громади на **римсько-католицьку** релїґію. Се перетяганє йшло з такою скоростию, що місячно переходило по кілька тисяч душ з православя на римсько-католицьку релїґію. До „навернених" громад приходили польскі ксьондзи і зачали ширити польщину словом в церквах та при помочи всяких приватних шкіл, „кулок" і т. д. Польщина дїйсно йшла скоро вперед і тамошнє українське населенє, хоч свого не забувало, але привчувало ся і польщини.

Знали про се Українцї, але вони тодї були безсильні. Однак виступило тодї проти польських заходів в Холмщинї передівсїм російське духовенство. Передівсїм ходило йому о се, що через польську аґітацію в Холмщинї могли упасти там всї російські парохії. Дальше, за російським духовенством станули і російські націоналїсти, котрі вважали, що Холмщина має змосковщитись а не спольщитись.

Отже — вороги українського народу дерли ся над тим, хто має пожерти західну частину України.

На українськім народі доконувано насильств, але серед тодїшної неволї російської Українцї не могли станути у своїй оборонї. Одинокою потїхою для них було те, що як постановою російської думи вилучено Холмщину в окрему ґубернію, яка мала належати до київського ґенерал-ґубернаторства, а оставати під безпосередною зверхностию центрального правительства, — що Холмщина замісць двох ворогів мати-ме вже тільки одного, значить тільки Москалїв. А звісно, лекша справа з одним ворогом ніж з двома.

* * *

Коли прийшла війна, західна Україна, себто Холмщина, Підляcє і західна часть Полїся — дістали ся під австрійську військову окупацію.

Се знова дало Полякам нагоду — **відновити заходи для польщеня Холмщини і сусїдних з нею українських земель.**

Галицькі Українцї з усїх сил старали ся відбити польські заходи і немало зробили в сїм напрямі.

Однак як Польща варшавська так і галицька вперто стояли при тім, що Холмщина се „польський край" і не відступали від свого за жадну цїну.

Але прийшли мирові переговори й українські делеґати вимогли на делеґації австрійській і нїмецькій, що **згодили ся звернути Україні її західні землї.**

Се є лише освободженє тих земель з вікової неволї.

Змушувано тамошних наших братів бути Ляхами, Москалями, православними і лацїнниками, — **а тепер вони дістали змогу бути самими собою — бути Українцями і визнавати таку релїґію, яку вони самі хотять.** Богато може повернеть ся до грецько-католицької релїґії, але в українській народній републицї нїхто їх не буде змушувати до жадної релїґії. Всї будуть визнавати свою релїґію після своєї свобідної волї.

* * *

Але кровожадним польським „патріотам" — польській шляхтї і вшехпольській ватазї не подобало ся, що західна Україна свобідна.

Освободженє західної України — се кривда для Польщі — кажуть Поляки.

Є в тім богато сьмішности, є чимало глупости, а також і розбишацтва.

Лише дурень або опришок може говорити, що свобода другого є його кривдою. Розумний, чесний чоловік і дїйсний демократ того не скаже. А се, що відносить ся до одного чоловіка, відносить ся також і до цїлої групи людий, до цїлої партії, **а навіть до цїлого народу**, як має такі злочинні стремлїня.

Нарід, який має респект для того, що чесне, справедливе і демократичне, не посьміє підносити таких злочинних кличів, що, мовляв, *„освободженє другого народу є його кривдою"*. **Се можливе тільки серед такого народу, яким правлять політичні злочинцї,** котрі затроюють нарід своєю „полїтикою" і роблять його такими рабами, якими хотять мати той чужий нарід, за якого поневоленєм так побивають ся.

Підношенє кличів, що Холмщина польська на тій підставі, що була цїлими віками під Польщею, приносить тільки сором польському народови. Се приносить ганьбу Полякам перед цїлим сьвітом, бо се показує народам демократичним, **що Поляки не є демократичною нацією; що вони є опановані польською шляхтою і її службою, яка обороняє свої інтереси панованя над другими; що Поляки під сею командою полїтичних злочинців стають боронити права рабунку.**

* * *

Телеґрама з Европи доносить, що польське правительство у Варшаві зрезиґнувало з тої причини, що центральні держави згодились звернути Холмщину українській народній републицї.

Инша депеша подає, що польські посли у Відни виступили проти австрійського правительства і получились до опозиції разом з Чехами, також з тої рації, що Австрія підписала з українською народною републикою мировий договір, в якім віддала їй Холмщину, Підляcє і Полісє.

Дальше, одна телеґрама з Лондону подає, що там якийсь польський шляхцюра ґраф В. Собаньский, котрий там заступає „польський комітет народовий", розіслав свій „комунікат", в якім каже, що берестейський договір „кривдить" Поляків. Каже він ще дальше, що віддане Україні Холмщини витворить ворожнечу між Польщею і Україною і кінчить, що в тім є ціль Німеччини, яка „волить мати" на сході републику з 30 міліонів селян ніж Польщу, яка все була би ворожа супроти Німеччини.

Повторяємо ще раз, що сьмішне і глупе є говоренє, що **зворот Україні земель українських** є кривдою для Польщі. Про се шкода богато дискутувати.

А що Німеччина волить або не волить, — се Українців зовсїм нїчого не обходить. Українців обходить тут тільки освободженє їх братів з польської неволї.

Що польському ґрафови „селянська република" не подобаєть ся, ми то дуже добре розуміємо. Ми знаємо, що для нього Україна була добра і красна, як там сидїла польська шляхта, а тепер, як сю саранчу прогнано, то він її не любить. **І ми дуже вдоволені, що польський шляхтич вже не любить України,** бо ми знаємо, що він любив у нїй. **Він любив тільки кривду і неволю України, кривду тих 30 міліонів селян, і — своє панованє над ними.**

Отже ми раді, що се нещастє України вже раз скінчило ся. А з того ми горді, що українська република **є републикою 30 міліонів селян, значить — цїлого народу,** а не так як польське шляхотське королївство.

Ми желаємо і польському народови змести шляхту і завести польську републику селян. Українцї навіть радо помогли би польським селянам у їх боротьбі.

Український Кооперативний Народний Банк.

(„Комашня", ч. 41-42, з 10. падолиста 1917).

День 19. жовтня (1. падолиста) був історичним днем нашої кооперації. У сей день розпочав операції Укр. Кооперативний Народний Банк. Через се, гадаю, читачам цікаво буде докладнїйше познайомитись і з орґанізацією його і з завданями.

Статут сього Банку носив благонадійну назву „Южнаго Кооперативнаго Банка", але се не помішало тому, що 6 років лежав він нерухомо в Петроґраді, поки уже революційні події не примусили витягти його зпід сукна Кредитової канцелярії. Богато разів фундатори Банку звертали ся з просьбою затвердити статут, по кілька тижнів просиджували в Петроґраді, щоб посунути справу, але нїчого не виходило. Централїстичне самодержавне правительство не хотїло дати сього могучого двигача українській кооперації. Тільки 13. (26). мая 1917 року Київський Кредитовий Союз, по пропозиції революційного правительства, вніс в Київську Контору Державного Банку половину основного капіталу — 500.000 карбованців, а 14. (27). червня міністер фінансів п. Шінґарйов затвердив статут.

В акціонери Українського Кооперативного Банку, на підставі резолюції катеринославської наради представників кредитових союзів України в 1916 році та резолюції зїзду українських кооперативних союзів і обєднань у Києві 9 (22). цьвітня сього року приймають ся тільки кооперативні союзи та обєднаня. Сим досягаєть ся правильне кооперативне будівництво на Україні, де окремі кооперативи будуть обслуговати ся своїми союзами, а союзи — Кооперативним Народним Банком. Таким чином Український Н а р о д н и й Банк значно відріжняєть ся від Московського Народного Банку, який має в складі акціонерів і приватних осіб, і окремі кооперативи.

Складчий капітал Українського Народного Банку склав ся із 4.000 акцій по 250 карбованців кожда, на загальну суму 1,000.-000 карбованців. На установчих зборах Банку, що відбули ся 16—17 (29—30). вересня в Києві, були представники з ріжних кутків України від союзів ріжних родів кооперації. Надіслали представників слїдуючі 13 кредитових союзів:

	Скільки куплено акцій
1) Київський	3.241
2) Житомірський	200
3) Подільський	80
4) Роменський	40
5) Південно-Донський	40
6) Переяславський	20
7) Одеський	10
8) Олександрівський (катеринославської ґуб.)	10
9) Полтавський	10
10) Південно-Східний (на Доні)	10
11) Кубанський	10
12) Херсонський	2
13) Єлисаветський	2
	3.675

11-ть споживчих союзів і обєднань:

	Акцій
1) Дніпровський (Київський)	100
2) Білоцерківський	30
3) Винницький	10
4) Бершадський	10
5) Катеринославський	10
6) Київський „Міський Споживач"	10
7) Херсонський	2
8) Звенигородський	2
9) Липовецький	2
10) Чернигівський	2
11) Смілянський	2
	180

І від Київського Центрального С.-Господ. т-ва, яке взяло 22 акції.

Таким чином мали представництво на установчих зборах Банку 25 союзів і обєднань. Окрім того треба взяти на увагу, що від 3-х кредитових союзів:

	Куплено акцій
1) Кременчуцького	100
2) Мелїтопольського	10
3) Харківського	4
	114

а також від 2-х споживчих союзів:

	Акцій
1) Ново-Зибчанського	5
2) Мануйлівського	4
	9

представників на установчих зборах Банку не було.

Виходить, що на день зборів Банк складав ся з 30 акціонерів: 1) 16 кредитових союзів 3.789 акц. або 95%, 2) 13 споживчих союзів і обєднань 189 акц. або 4½%, 3) 1 сільсько-господарський союз 22 акц. або ½% — разом 30 союзів і обєднань, 4.000 акц. або 100%.

Український Кооперативний Народний Банк має після статута право на всі операції приватних акціонерних банків. По ухваленому установчими зборами пляну діяльности гроші Банкови будуть давати вкладна операція і кредити у державнім та в приватних банках. Операції по позичках всіх видів Банк має робити тільки з своїми акціонерами, але тепер, вважаючи на сучасне становище харчової справи, при фактичній можливости, Банк буде обслугувати також і деякі громадські орґанізації, як земські та міські управи, земські товариства, харчові управи та инші. Банк буде інструктувати головним чином ті союзи, котрі будуть виконувати обовязки кореспондентів, комісіонерств, аґентів і відділів банку.

Для розвитку вкладної операції і для обслуговання торговельних операцій Банку і позичок Банк відкриває свої віддїли в Петроґраді і Москві. Разом з сим правлїню дано повновласть відкривати комісіонерства в Англії та два-три комісіонерства в Злучених Державах Америки, щоби Банк мав свої інституції за кордоном длятого, щоб зараз же після війни ввійти в найтїснійші зносини з закордонними ринками.

По товарно-торговельній справі Банк має закуповувати для кооператив та инших громадських орґанізацій такий крам: машини та знаряди, потрібні в ріжних галузях сільського господарства; пільне та городне насінє, будівельні матеріяли, упаковочний матеріял, сирові матеріяли для ріжних виробів, машини, знаряди і прилади для фабрик, заводів та окремих майстрів і промисловців, ріжні річи хатної потреби, харчові річи, паливо, книжки та инші друковані річи, папір та инші канцелярійні прилади, одіж та обуву і инше.

Щодо збуту Банк має продавати з поручень кооперативних орґанізацій такі товари: продукти ріжних галузий сільського господарства, продукти та вироби ріжних кооперативних підприємств, фабрик та заводів, майстерень, та вироби окремих майстрів і промисловців, членів кооперативних товариств.

Кооператизація продукції (проізводств) — се одно із головних завдань Банку, щоби продукційні підприємства, виробляючі продукти масового споживаня, переходили до рук кооперативних союзів за фінансовою піддержкою Українського Кооперативного Народного Банку.

Маючи на увазі широкі заданя Банку, яко центральної української фінансової орґанізації, установчі збори постановили збільшити суму основного капіталу Банку з одного до трох міліонів карбованців.

Тепер на Україні хоч і є около 150 союзів та обєднань, але, на жаль, більшість союзів покищо не досить уважно ставить ся до участи союзів в будованю Банку і через се — або ухиляєть ся від покупки його акцій, або купує їх в незначнім числї. Се можна пояснити тільки нерозумінєм ними мети і завдань Банку. Треба думати, що таке відношенє змінить ся і союзи у скорім часї розберуть 8000 акцій другого випуску. Се пересічно на один союз упаде 80—100 акцій на суму коло 25.-000 карбованців. Невже така сума непосильна хоч би й найменьшому союзови?! А зрозуміло, що право на кредитованє в Банку буде мати в більшій сумі той союз, який візьме на більшу суму акцій Банку.

Виплата гроший за акції другого випуску може робитись і в два реченцї: перший — при заяві на покупку їх, а другий — не пізнїйше як в шість місяців після скінченя підписки, причім на гроші, внесені на нові акції, на протязі шести місяців підписки начисляеть ся до дня, яким кінчаєть ся підписка, 5 проц. річних. По акціях буде платити ся теж 5 проц., а в залежности від суми чистих прибутків Банку і більше.

За позички Банк буде брати 6—7 проц. річних, а по акціях, як сказано, буде виплачуватись найменьше 5 проц., то виходить, що ріжниця в 1½—2 проц. на 25.000 карбованців, які будуть вкладені в акції, дасть усього 375—500 карбованців за рік. Що значить така незначна сума для союза в порівнаню з таким великим дїлом, як зміцненє сили кооперативного Банку, котрий потім не одну тисячу карбованців може дати економії на операціях союза з Банком.

Таким чином перед економічним житем українського народу розгортаєть ся широке поле будучої кооперативної роботи. Уявляєть ся, що вся Україна лишок (надмір) свого хліба і всякі инші продукти сільського господарства через кооперативні орґанізації, а останні через Український Народний Банк, буде направляти за кордон, а відти буде доставляти усякі машини і инші річи, потрібні українському селянству. Передбачаючи се, українські кооперативні союзи повинні подбати про укріпленє свого центрального кооперативного органу, бо міцність Народного Банку є сила і міць усеї української кооперації. Зараз же негайно треба підписуватись на акції нового випуску і приступити до практичної роботи з новим Банком.

Окремі кооперативи не можуть бути акціонерами, але вони можуть вносити кошти до своїх союзів на купно акцій Українського Народного Банку. Для кождої кредитової кооперативи 1000 карбованців, а для споживчого товариства 250—500 карбованців, не складають великої суми, а як вони будуть внесені до свого союза, то останний може купити акцій на велику суму.

Україна тодї стане справді вільною, коли мати-ме силу і волю економічну. А Український Народний Банк — се один із найпевнїйших засобів для розвитку економічного житя України.

Ів. Челюк.

В РОСІЇ:

(Продовжене на стороні 2-гій).

„Се зовсім не стало ся случайно, що Україна була першим краєм, який заключив мир. Україна є краєм найбільше ворожо успособленим супроти большевиків і сей рух прийме небаром ще виразнійші форми".

Не мають довіря до паперових гроший.

ПЕТРОГРАД, 5. лютого. — Щораз більше змагаючий ся брак довіря до паперових гроший є причиною, що стан економічний і поживи в Петрограді і по инших містах щораз більше погіршаєть ся. Твердих гроший (в золоті і сріблї) вже нема, а паперові гроші з часів давного режіму є дуже пожадані.

Гріш в обігу становлять під теперішну пору на лихім папери друковані банкноти. Їх величина виносить два квадратові цалї; вони заступають вартість 20 і 40 рублів. Сі паперові гроші називають глумливо „гріщми Керенського". В многих місцях їх зовсім не хочуть приймати. Положенє погіршило ся це більше через появу великої скількости підроблених гроший.

Говорячи про обіг паперових гроший, урядовий орган правительства большевиків, „Ізвєстія", оцінює теперішний стан російських паперових гроший на 18 міліярдів рублів супроти 1.633,000.000 рублів в часї перед війною. На се резерва в золоті є тепер значно меньша ніж була давнійше; вона виносила 1.604,000.000 рублїв.

„Ізвєстія" оцінюють державні довги Росії під теперішну пору на 80 міліярдів рублїв; між тими 41 міліярдів рублів становлять воєнні видатки в протягу 37½ місяців війни.

Підчас війни паперові гроші побільшили ся більше ніж в десятеро, але треба памятати, що й ціни товарів побільшили ся 30 до 40 разів. „Ізвєстія" кажуть, що при капіталістичнім режімі було би неможливе злїквідувати наслідки війни, і взивають, щоби видати відповідні зарядженя на переходовий час для охорони публики проти наслїдків високого обігу паперових гроший.

Часопись піддає гадку, щоби перевести нову оцінку вартости рубля, але звертає увагу, що воно є неможливе, хиба при кінци війни і коли резерта в золоті буде побільшена.

Большевицький амбасадор Літвінов „урядує".

ЛОНДОН, 14. лютого. — Власти роблять доходженя в справі діяльности М. Літвінова, большевицького амбасадора в Анґлії. Хоч правительство анґлійське його ще не признало послом, він видає до робітників, працюючих у фабриках амуніції, відозви з підписом „російський народний посол". Як часописи доносять, сї відозви мають на цїли викликати серед робітників заворушеня.

В палаті послів зажадав посол Ноел-Пембертон Білінґ, щоби Літвінова депортовано яко небажаного чужинця.

Становище Росії загадкою для Анґлії.

ЛОНДОН, 14. лютого.—Лорд Сесіль, міністер бльокади, промовляючи нині в палаті послів, заявив:

„Неможливо нині сказати, чи Росія є союзником, чи невтральною, чи ворогом".

В Німеччині.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Мирова дебата в нїмецькім парляменті назначена на 21. лютого.

ЛОНДОН, 14. лютого. — Телеґрама з Амстердаму доносить, **що дня 21. лютого розпічнеть ся в німецькім парляменті важна мирова дебата.**

Німецький державний канцлер, Гертлінґ, буде говорити **про справу мирового договору з Україною** і дасть відповідь на останні промови президента Вілсона, анґлійського премієра Ллойда Джорджа і італїйського премієра Орлянда.

На мори.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

АНҐЛІЯ ВТРАТИЛА В 1917 РОЦІ 6 МІЛЇОНІВ ТОН КОРАБЛІВ.

Будова нових кораблів в Анґлії і Америці числила всего 2 мілїони тон.

ВАШІНҐТОН, 13. лютого. — **Скількість тон кораблів, затоплених підводними лодками в протягу 1917 року, була майже три рази більша ніж скількість тон кораблів, які в 1917 році побудовано в Анґлії і Злучених Державах.**

Такий звіт зложив нині член анґлійського воєнного кабінету, Бонар Лов, в палаті анґлійських послів. Після його урядового звіту Анґлія побудувала в минувшім році всего 1,163.474 тон кораблів, а Злучені Держави 901.223 тон, **що разом творить 2,064.697 тон. Натомісць скількість затоплених підводними лодками кораблів досягає в останнім році 6 мілїонів тон.**

Анґлія втратила в 4-тім тижни 22 кораблів.

ЛОНДОН, 13. лютого. — Вечірний звіт анґлійської адміралїції доносить, що в протягу останнього тижня впало жертвою підводних лодок і мін **19 анґлійських торговельних кораблів**, з того 13 кораблів поверх 1.600 тон, а 6 понизше 1.600 тон містоти. Також затоплено 3 кораблї рибацькі.

Італїйці також втратили 4 кораблї.

РИМ, 13. лютого. В тижни з кінцем 9. лютого впало жертвою підводних лодок і мін **4 італїйські торговельні кораблї,** як се доносить нинїшний урядовий звіт італїйського мінїстерства маринарки.

Норвеґія втратила підчас війни 714 кораблів.

ЛОНДОН, 13. лютого.—Норвеське посольство в Лондонї оголосило нині звіт, в якім доносить, що від початку війни до кінця січня 1918 року **Норвеґія втратила 714 кораблів на 1,050.583 тон.** Також потонуло враз з кораблями 883 моряків.

В тімсамім часї 53 норвеських кораблів з поверх 700 моряками стоїть на лісті „пропавших". З того дві треті части становлять втрати з причини війни.

ЗМАГАНЯ НАРОДІВ до самостійности.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

ЗАБОРЧІ ПЛЯНИ НІМЕЧЧИНИ.

Утворене на сході литовської держави, а на заході флямандської.

ШІКАҐО, 13. лютого. — Шікаґовська часопись „Дейли Нюс" подає телеґраму, яку одержала нині від свого кореспондента з Франції. Вона звучить:

„Мирова програма, яку ген. Гінденбурґ, ген. Людендорф і німецький наслїдник престола накинули міністрови заграничних справ, д-рови Кільманови, і цісареви, є слїдуюча:

„Мають ся перевести значне спростоване границь на сході, почавши від Східних Прус до лінії Нарви і Німану, яка є визначена кріпостями Ново-Георгієвск, Осовец, Ґродно і Ковно. Сі землї з Литвою, Курляндією, Лівонією і Естонією мають стояти під автономічним протекторатом, маючи на цїли забезпечити Німеччині средства в будучих війнах.

Найменьшої згадки нема про Польщу; ся справа буде правдоподібно полишена до полагодженя Австрії, а може також і Україні.

Генерал Людендорф розпочав вже роботу з визначуванем нових границь литовської держави. На підставі розпоряджєня з дня 1. лютого він злучив і віддав під військову управу дві великі території від Вильни до Білостоку під назвою Литви з містом Вильною, яко столицею литовської держави.

Визначене границь зроблено коштом (?!) Польщі, яка домагаєть ся цілої території Білосток-Ґродно для себе. Німці по безуспішних зусилях, щоби ужити Польщу для своїх власних цілий, тепер, як здаєть ся, є готові її пожертвувати.

На заході програма німецької воєнної партії говорить про поділ Бельгії на дві держави: **Вальонію і Флямандію.** Про долю Вальонів, які уживають французької мови, в програмі не говорить ся, **але Флямандці мають одержати більшу або меньшу автономію під услівем, що побережні укріпленя і Антверпія позістануть під контролею німецької армії і фльоти.**

Також є в плянї прилучити безпосередно або посередно промислову околицю Бріе-Лонґві (в північній Франції).

Се є найблизше означений мировий плян Німеччини, але від вляну до дійсности є ще далека дорога.

Фляндрія проголосить небаром свою независимість.

ЛОНДОН, 14. лютого. — **Перед кількома тижнями „рада Фляндрії" порішила проголосити цілковиту независимість Фляндрії.** Під теперішну пору відбувають ся нові вибори до сеї ради, хоч більшість мешканців здержуєть ся від голосованя.

Нема близших вістий щодо членів ради, бо їх імена не були оголошені, але після донесеня з бельгійських жерел „рада Фляндрії" складаєть ся з людий, вибраних німецьким правительством. Вибори є частиною німецької пропаґанди, щоби відділити Флямандців від Вальонів.

Проголошене Литви самостійною державою.

АМСТЕРДАМ, 14. лютого. — Берлїнська соціялїстична часопись „Форвертс" доносить, що першою справою, яка була предметом дискусії Гертлїнґа і д-ра Кільмана підчас їх побуту у німецького цісаря в головній військовій кватирі, мала бути справа проголошеня независимости Литви.

Після донесеня сеї часописи **независимість Литви має бути проголошена майже безпроволочно.**

Гадка Болгарії про мир з Румунією.

АМСТЕРДАМ, 13. лютого. Д. Різов, болгарський посол в Німеччині, заявив в розмові з кореспондентом берлїнської часописи „Льокаль Анцайґер" отсе:

„Коли би Румунія взяла Бесарабію і полишила Болгарії Добруджу, ми були би вдоволені. Наше правительство згодило би ся на сей поділ. Така розвязка була би оправдана історично і центральні держави сьому не противили би ся, бо ми причинили би ся до приверненя спокою на Балкані".

Ґен. Макензен, як доносять півурядові вісти, веде переговори з комендантом румунських військ в справі продовженя завішеня оружа. Конечною річию є вияснити справу розему, говорить дальше телеґрама, з огляду на теперішні відносини між Україною а Румунією. Телеґрама заперечує вістку про висилане ультимату Румунії.

„Берлїнер Таґеблят" доносить, що центральні держави зажадали від Румунії, щоби вона розпочала мирові переговори, але се жадане не мало форми ультимату, полученого з грозьбою.

Делеґати польської армії в Росії у Варшаві.

АМСТЕРДАМ, 14. лютого. — Берлїнська часопись „Теґліхе Рундшав" доносить, що депутація від польських військ в Росії прибула потайно до Варшави з окремим порученем до польського кабінету.

(Давнійша телеґрама з Петрограду доносить, що 40.000 польського війська в Росії заявило було бажане повернути з Росії до Польщі, та що сьому Німеччина супротивила ся. Польські війска становлять цілість і помимо розказу большевиків стоять під командою своїх давних офіцирів).

Список No. 1. і кооператори.

(„Комашня", ч. 41-42, з 10. падолиста 1917).

Всього два тижні лишило ся до того часу, як прийдеть ся усім людям — чоловікам та жінкам, — що мають не меньше 20 років, іти до виборчих скриньок і подавати свої голоси на тих, кому вважають можливим доручити оборону своїх прав. І мимоволї виникає сумнів — чи зважило населенє все значінє і відповідальність того, що йому належить зробити 25., 26. та 27. листопада, чи вибрало з десятків оповіщених списків кандидатів найпевнійших, чи з ясними думками і вільними руками пійде воно до скриньок? Адже, здаєть ся, яснійше ясного було значінє заведеня волостного земства на селї, а хиба мало випадків було, коли селяни не давали провадити виборів до сього земства, розбивали виборчі скриньки, рвали виборчі картки, били виборчі комісії і взагалі більше слухали не холодного, розважного розуму свого, не сільської інтелїґенції, а дикунів у салдатських шинелях, що дбали про право руйнуючих бешкетів, а не про право вільного народного творчого житя? Не дай, Боже, сього при виборах до установчого зібраня. Гласні волостного земства вибирали ся на півтора року і через сї півтора року їх можна буде змінити, хиби їх праці можна буде поправити. А депутати установчого зібраня виробляти-муть головні закони на довгі роки, а може й столїтя, встановляти-муть новий лад по всій державі... Словом, повтореня того, що було при виборах волостних, допустити ніяк не можна. І раз сумніви є, то треба всіх сил зужити, щоби підстав до сумніву не було. Треба так зробити, щоб люди раз на завше затвердили собі, що такими справами грати ся не можна; не можна сьогодня згоджувати ся на одно, а завтра на цілком протилежне; вирішити голосувати всім, а потім або зовсім не прийти на вибори або прийти і, послухавши базїканя якогось Пилипа з конопель, що вміє добре брехати і людям голови туманити, почати бити скриньки...

Хоч уже більше ніж пів року йде по селах орґанїзаційна робота, але приходить ся признатись, що найбільше сталою орґанїзацією там лишаєть ся та, що була й до революції, — кооперативна. І тому перед нами, кооператорами, як з самого початку революції так і тепер, лежить завдане допомогти народови в будованю нового житя, допомогти провести вибори до установчого зібраня так, аби потім не прийшлось гірко повторювати старої приказки: „Бачили очи, що купували, — їджте, хоч повилазьте". Инакше кажучи — нам треба побороти все, що викликає висше згадані сумніви. Про се не раз в „Комашни" писало ся, але я вважаю потрібним ще раз від себе нагадати, бо вибори перед носом, бо вже є прямо негайна робота. Діло-ж у тім, що на виборах прийдеть ся голосувати не на окремі особи, а на цілі списки. Такі списки вже складені і оповіщені. На Київщині їх коло 20. От і треба орґанїзувати людий для голосованя на один з сих списків, орґанїзувати так, щоб уже ніякої плутанини поміж списками не було, щоб підчас самих виборів виборці не вагали ся, на який список голос подавати, і подавали свої записки переконано, твердою рукою. А се можливо буде тільки тоді, коли люди добре розуміти-муть, на що можна буде сподівати ся, коли пройдуть на установче зібране кандидати того чи иншого списку.

На Київщині є список, коло якого можна обєднати все трудове населене. Се список складений Українською Селянською Спілкою і партіями українських соціял-революціонерів та соціял-демократів і зареґістрований за № 1. В сей список кандидатами ввійшли люди, яких намітили селянські зїзди, яких виставили партії, яко найкрасших своїх провідників. Хто з Українців та й не Українців не знає Михайла Грушевського, голову нашого парляменту, Центральної Ради, людину, котра все жите своє віддала на боротьбу за долю українського народу? Хто не знає Володимира Винниченка — голову українського уряду, славного письменника, чоловіка, котрого тільки революція впустила в Росію? А Микола Ковалевський — голова партії соціялїстів-революціонерів, редактор щиро-народної ґазети „Народня Воля", голова земельного комітету? Вони-ж стоять на першім місци в списку № 1. Для кооператорів сей список не чужий і з кооперативного боку. Серед кандидатів стоять імена Миколи Стасюка, Миколи Порша, Микити Мандрики, сих давних і визначних кооператорів, відомих Українцям і не Українцям зокрема, яко завзяті і дужі борці за права української кооперації. Отже, як ті партії, що склали список № 1, так і кандидати списку сьвідчать, що в нім стоять найкрасші оборонці трудового народу і кооперації. І всі кооператори мусять се знати і всіх засобів уживати для поширеня поміж людьми сього списку.

Які-ж сї засоби можуть бути?

Розказуючи людям про значінє установчого зібраня, треба що разу підкрислювати, що тільки тоді воно буде справді корисним, коли на нього пройдуть кандидати списку № 1.

Закликаючи голосувати на список № 1, необхідно казати виборцям, що тільки тоді пройдуть на установче зібране кандидати сього єдиного селянського списку, коли голосувати-муть всі до одного з тих, хто має право бути виборцем. Ні один голос не повинен пропастиґ. Не тільки чоловіки, а **і всі дівчата та жінки мусять голосувати.**

Але мало говорити, переконувати. Треба скрізь роздавати, вивішувати на стінах, парканах ті плякати та відозви, які закликати-муть голосувати на список № 1. Треба роздавати людям готові написані виборчі картки за № 1, щоб неграмотним і малограмотним не було затруднень при голосованю.

У кождій хаті мусить бути той наказ, який виробила Селянська Спілка своїм кандидатам на установче зібранє, бо з того наказу видно, чого сї кандидати будуть домагати ся.

Всї кооперативні сили за список № 1-ший!

Іван Прихоженко.

Надіслане.

Філядельфія, Па., 12. лютого 1918.

До Хвальної Редакції „Свободи",
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Шановний Добродію Редактор!

Не відмовте, коли можна, помістити залучену мою відповідь „Робітникови".

Воно правда, що її характер може надто приватний на теперішний час, однак зважте і те, що большевицькі апостоли неправди і підлоти завзяли ся своїми нападами тероризувати через одиниці увесь загал.

Сьогодня очернять одного, завтра другого і десятого і їх чорна рука стане грозою суспільства.

В надії на Вашу прихильність прошу не відмовити менї місця в Вашій цінній часописи.

Остаю з глубокою шанобою

Іван Гундяк.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ САБОТАЖ НА СТОРІНКАХ „РОБІТНИКА".

Послідними часами редакторам, півредакторам і репортерам органу Лейби Бернштайна (аліяс Троцького), „Робітника", відай забракло тем до писаня і давай писати про Івана Гундяка. Полісмени арештували під філядельфійською українською катедрою якогось Грицька Соловія, Соловій щебетав два дни і дві ночи в поліцийній клітці, а большевицька братія пише і пише і тратить стільки паперу і чорнила та вичерпує свій большевицько-жидівський, босяцький словар так, що навіть десять соловіїв сего не варта.

Соловія арештували полісмени під катедрою за продажу „Робітника" і иншого жидівського краму. „Робітник" лаєть ся, що немов то я доніс поліції, що „Робітник" є пронімецька ґазета. А се велика большевицька лож. Кілька соловіїв продавали під катедрою „Робітника" через кілька місяців, та в додатку якийсь соловій писав донесеня до Департаменту Справедливости, що під українською катедрою хтось-там продає бунтівничу проти-американську літературу. До парохіяльного офісу належали детективи та показували ті соловячі листи, писані соловячою анґлійщиною. Соловіїв просило ся раз і другий і десятий, щоби не стягали на церкву непотрібних підозрінь, та коли показало ся, що соловії не розуміють людської мови, покликано полісменів і вони одного соловійка взяли до себе в гості.

Відбуло ся дві розправи; на першу я був висланий від парохіяльного уряду. Не казав я, що „Робітник" є пронімецький, лиш пояснив маґістратови, що через „Робітника", на церкву спадає погане підозріне. На другій розправі парохію заступав Всч. о. Орун і на його просьбу судія увільнив Соловія з клітки. Однак Соловій мусів торжественно приречи, що під церквою більше не буде щебетати, бо в противнім случаю буде з ним недобре.

Ось-так представляєть ся ціла справа. А большевицькі соловії вибріхують в „Робітнику" несотворені річи, приписують мені видумані зізнаня, беруть з воздуха промову адвоката проти „попів" і тішать ся „великою побідою". Прийшли бідняги добре вже покріплені до суду, не розуміли видко ані слова з розправи тай пишуть, що на ум прийде. Відомо, дурень думкою богатіє.

Большевицька мораль.

Є в Скрентоні одно сотворіне, що підписуеть ся Д. Б., та поясняє, що се значить Дурний Баран. Дурний Баран є большевик і менаджер української не-большевицької ґазети. Дурний Баран лютить ся на мене, що я колись був соціяліст, а тепер учу ся на католицького сьвященика. Я сего не заперечую. Соціялістична програма дає кождому чоловікови свободу релиґії і званя. Так є принайменьше на папері.

Але Дурний Баран був колись Василіянським братчиком, та ще таким, що бувало позад себе ногами „фиркав", щоби — мовляв — відігнати сатану. Колиж Дурному Баранови вільно було з набожного до фанатизму братчика стати безвіркомі соціялістом, то чомуж мені не можна було з соціяліста стати католиком? Чи свобода переконаня дозволена лишень Дурним Баранам?

І отсе нікчемне сотворіне, сей Дурний Баран, наблеяло в 27. ч. „Робітника" пашквіль п. з. „В обіймах нечистого", в якім голосить, що мене опанував той... „най ся преч каже", що я хорий, терплю на епілепсію і т. д. Брехня на брехни „віськайта", а Дурний Баран брехнею поганяє. Такий правовірний, справедливий соціяліст той Баран, а ще про нечистого пише. Чи нема там чого нечистого та неясного в тім баранячім умі? Видай що є. Дурний Баран се тойсам панич, що писав і адвоката питав ся, де є його (Дурного Барана) вітчина. Се тойсамий, що лаяв тих, котрі збирали жертви рідним братам, що в краю з голоду і холоду гинули. Се тойсамий, що за свою гниль домагав ся „кожуха" від вітчини, а нема кожуха, то — мовляв — і вітчини нема. Що за низка баранача фільозофія!

Пише Дурний Баран (я направду не знаю, як баран міг навчити ся писати), що я хорий, епілептик і т. д. Але Баран сего не бачив. Йому хтось-там, десь-там оповідав — не знаю, чи при склянці чи при жолобі чи на большевицькім пасовиску. Не видів, не знає, але пише. Пише і тішить ся, радуєть ся, аж бараняче черево пукає, аж піна стала на большевицько-баранячій фізіономії. Дурному Баранови на жаль і смуток — мені епілепсія й не снилась і я жалую його, що сей факт відбере йому так богато зьвірячої втіхи і баранячого вдоволеня. Може Баран винюхає яку иншу поживу, яка заспокоїть вимоги його большевицько-баранячої моралї.

Читаєш писаня Дурного Бараня, бачиш яка зьвіряча радість віє з них тому, що хтось може бути хорий, бачиш ту низку спідлену вдачу, ті низкі інстинкти, ту худобячу заїлість — і жалко стає, що в теперішний час такі здичілі одиниці, як Дурний Баран, важать ся ширити моральну трутину серед нашого загалу. Дурні Барани кинуть ся на всякого невинного чоловіка, що їм в дорозї, та хотїлиб його знищити, знївечити, зруйнувати до краю своїми дикими нападами. Сумно! Україна потребує людий гарних, людий зі здоровою думкою, з високими благородними поривами, а тут який-такий Дурний Баран пише і вчить людий підлости та варварства. Бідні ті ученики Дурного Барана.

Іван Гундяк.

Треба лагодитись.

(Лист з фронту).

Вже треба готуватись до мирної, повоєнної праці. Бо недалеко той час, коли ми, мирний хліборобський нарід України, знов замінимо рушниці на плуги й візьмемо ся надолужувати витрачений час, змарновані богатства краю нашого. Україна від війни потерпіла богато; ще й доси маємо втрат без міри і краю. Ллєть ся кров ріками, панує руїна, пусткою стають великі обшари, заселені мілїонами ні в чім неповинних людий. Тягнеть ся довгий час ся велика історична кривда і приходить ся покутувати за чиїсь гріх нам, Українцям. А тим з нас, хто з жартів долї сам буває близким сьвідком сеї справи, хто є в війску на фронті, — сих ще острійше мозолить думка, що треба праці й підготовленя:

— Треба вже в сей час дбати, аби зменьшити кривду нашим людям і краєви. Треба всю силу та щирість покласти, щоб, коли не загасити, то вгамувати страшне пожарище, яке охопило країну рідну.

І всі ми пильнуємо способів, як сього дійти. Шукаємо ради тут, між собою. Тішимо себе гадкою, що наші товариші, полишені вдома, добре працюють на громадській ниві. Радіємо, як чуєм, що бранці-Українці повернуть ся з Австрії й Німеччини добре навченими, осьвіченими громадянами, сьвідомими синами краю рідного. І ми, як ті вязні у тяжкій неволї, мріємо про той час, коли ми, може цілі та дужі, перебудемо тяжку сю кару історичну і тоді з незвичайним запалом візьмемо ся до нашої справжної, звичної, творчої роботи... Сими мріями богато людий живе на фронті і треба побажати, щоб не розвіялись наміри такі, щоб прискорене було переведене їх у жите. Війна й революція та ще широка орґанізаційна й просьвітна робота у війску зробили своє: вони пробуркали в людий красші поривання. Чимало жаги до творчої праці викликали вони. А мета й причини сеї безглуздої війни стали ще більше поплутаними. І мимоволї у всїх вихоплюєть ся думка про недалеке майбутне, коли всїх, хто цілий буде, покличуть до творчої діяльности. От тоді буде справжний іспит постанено народови українському. Сувора історія, знесиливши в край „житницю Европи", після війни збираєть ся спитати нарід український, чи вже доріс він до сьвідомого, самостійного національного житя, чи може стати нарівні з иншими культурнійшими та богатшими народами.

Ось які думки зявляють ся тут, під грохотом гармат, на межі двох воюючих людських мас. Хотілоб ся знати, що й скрізь по Україні, де тільки є осьвічені земляки наші, сі думки клопочуть усім голови. Нехай би всі Українці як найпильнійше дбали про сучасне і з увагою готувались до завтрішнього. Бо великі днї боротьби й праці стоять перед нами! І необхідно з усїх сил добивати ся, щоб у недалекий мирний час зі славою скласти іспит на культурність і національну сьвідомість, бо без сього нам не вирівнати ся з иншими народами Европи!

А. Терниченко.

(„Комашня", ч. 41-42, з 10. падолиста 1917).

ДВОХ ПАРТІЙНИКІВ.

1-ший: Як би їх приборкати...

2-гий: Кого?... Буржуїв?...

1-ший: Та ні! Отих.. як їх... чортів...

2-гий: Та вони, здаєть ся, нашої партії...

1-ший: Та не чортів, а... як їх... от це слово... українців...

Обидва замислились.

(„Вісти Української Краєвої Ради Закавказу").

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ЗАХОДОМ ТОВ. „ЗАПОРОЖСЬКА СІЧ" відограєть ся

в суботу, дня 16. лютого 1918 р.

комедію в одній дії Гр. Цеглинського

ТАТО НА ЗАРУЧИНАХ

— і —

пролоґ драми С. Зінєвича

„За батькові гріхи"

ПРОКЛЯТТЯ

в концертовій гали „Укр. Нар. Дому", 217-19 Іст 6-та ул., Ню Йорк, Н. Й.

ОСОБИ:

(До першої вистави):

Макевм Простогуб......п. Е. Парожняк
Олена, його жінка...п-па Р. Красновська
Осип, його син............п. М. Живка
С. Норожинський............п. В. Чіхрай
Кордуля, його жінка..п-ні А. Островська
Вандзя, його дочка...п-па А. Грещуківна
Мар. Пшепльонтальський, п. Г. Шумський
Маріянца, його жінка....п-па А. Олексів
Анджей Пшекрещіцкий...п. Д. Опришко
Анеля, його жінка.........п-па М. Давидів
Мат. Підпапковський.......п. В. Луцьків

(До другої вистави):

Стах Скерцега...........п. М. Мелешко
Олеся, його внучка........п-ні Б. Портна
Горпина Обух...............п-па М. Давидів
Тодир Обух, її син.........п. М. Живка
Степан Мельник.............п. П. Бражник

Режісер п. І. Портний.

Дириґент хору п. М. Гундич.

Музика п. С. Смолинського.

По представленю величавий БАЛЬ.

Початок точно о годині 7.30 вечер.

ВСТУП: І-рядні крісла 50 цнт., II-рядні 35 цнт., гет-чек 10 цнт.

Тікети до набутя у: П. Яреми, 115 Евеню А. В. Лазути, 220 Іст 3-та ул., в Народнім Домі (при касі) і в Українській Видавничій Спілці, 19 Іст 7-ма улиця.

Українська Громадо! Вже нераз судилось тобі бачити аматорські представленя товариства „Запорожська Січ" в Ню Йорку. Сим разом ми даємо комедію „Тато на заручинах" та пролоґ з драми „За батькові гріхи", „Проклятте".

В штуцї „Тато на заручинах" представлено відношене польської шляхти до українського міщанства, а штука „За батькові гріхи" представляє відношене української богатої кляси до бідніщої. Мимоволї пригадєсть ся кождому з нас паруга і насильство, якого зазнав український міщанин від польської шляхти і убогий мужик від української заможнїйшої верстви.

Просимо українську громаду як найчисленнїйшу участь. 18-20

Комітет товариства „Запорожська Січ" в Ню Йорку.

САВТ БЕТЛЕГЕМ, ПА. І АЛЕНТАВН, ПА.

Український Театр з Бруклина відограє

В СУБОТУ, 16. ЛЮТОГО С. Р.

в гали Угорській при Іст 3-тій і Боттенґут ул., в Савт Бетлегем, Па.

три театральні штуки:

НАТАЛКА ПОЛТАВКА, ВЕСЕЛІ ПОЛТАВЦІ І ГАЙДАМАКИ.

Початок о год. 3-тій пополудни і о 8.30 вечер.

— а —

В ПОНЕДІЛОК, 18. ЛЮТОГО

відограє тойсамий театр

в АЛЛЕНТАВН, ПА.

в гали парохіяльній два представленя

НАТАЛКА ПОЛТАВКА І ВЕСЕЛІ ПОЛТАВЦІ.

Початок о год. 3-тій пополудни і о 8.30 вечер.

Режісер А. Поліщук.

ПІТСБУРҐ, ПА.

На дохід Українського Народного Дому

ЗАХОДОМ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ відограєсь

в понеділок, дня 18. лютого с. р.

народну мельодраму в 5-ти діях зі співами і танцями

ТИМКО КАПРАЛЬ

— або —

Що нас губить

В Турнер галї, при 13-ій улиці, С. С. Пітсбурґ, Па.

Початок точно о 7-ій годині вечер.

ВСТУП: $1.00, 75, 50 і 35 центів, Ґалєрія 25 цнт.

Режісер п. Лука Вантух.

Чесну українську публику в околиці Пітсбурґа, отсим запрошує ся до ласкавої участи.

18-20 УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

Іван Лазарчук, воєннополонений, пошукує свого товариша ТОМУ ЧЕРНЯХОВСЬКОГО, котрий зволить зголосити ся до адм. „Свободи" по лист. 20

Йосиф Кащишин з села Нижбірок старих, пов. Гусятин, пошукує своєї жінки АННИ з дому ВІВЧАРИК. Походить з села Сидорова, пов. Гусятин. Хто би о ній знав або вона сама, зволять ласкаво зголоситись в дуже важній справі на адресу: 19-21

JOSEPH WOZNYJ,
51 Lapham St., Woonsocket, R. I.

Пошукую своїх краянів МИХАЙЛА ҐАЛАҐАНА і СТЕФАНА РОМАНЧУКА з села Топорівці, пов. Черцівці. Хто би о них знав або вони самі, зволять зголоситись на адресу: 19-21

PETER STINE, Burgettstown, Pa.

ПОДАЮ ДО ВІДОМА всім інтересованим, що моя адреса є слідуюча: 20-24

MICHAEL PERCZYSZYN,
Sgt. Troop "I", 6th Cavalry,
Ft. Sam Houston, San Antonio, Texas.

Пошукую в важній справі АНТОНА БУЩАКА, з села Волосткова і МАРІЇ МІКОШ, з села Дидятичі, пов. Мостиска. Хто би о них знав або вони самі, зволять ласкаво зголоситись на адресу: 20-22

NICHOLAS ZAWOYKO,
280 W. 117th St., New York, N. Y.

ВАЖНЕ ДЛЯ АМАТОРСЬКИХ КРУЖКІВ!

Сим подаю до відома, що маю на розпродаж невелике число примірників „НЕЩАСНЕ КОХАНЄ", драма в пятьох діях. Написав М. Танька, по $1.00 за примірник. При більшім замовленю даю опуст. Прошу голоситись на адресу: 20

NICHOLAS ZAWOYKO,
280 W. 117th St., New York, N. Y.

ФАРМА! ФАРМА! ФАРМА!

100 акрів, будинки, всї знаряди фармерські, кінь, 2 корови, гуси, кури і безроги на продаж. Ціна $2.500. 20-22

SERAFIN,
65 St. Marks Pl., New York, N. Y.

ПОШУКУЮ СПІЛЬНИКА

до дуже поплатного безнесу, з капіталом від $500 до $1.000. Зголошувати ся сейчас на адресу: 18-20

A. W. P. A.,
128 St. Marks Pl., New York City.

Пошукую своїх краянів з села Вікна, пов. Городенка: ГРИЦЯ ЛЕВКА, ПЕТРА ЛЕВКА і ПЕТРА МУЛИКА. Хто би о них знав або вони самі, нехай зголосять ся на адресу: 18-20

FEDIR BILYJ,
2442 W. Tremonth Ave., Cleveland, O.

МОЖЕ НЕ ПОДОБАЄТЬ СЯ Українцеви дещо в „Свободі", то тоді не треба прилюдно ганьбити своєї газети, бо вона своя; зате добре написати до редакції, що осьто мені те а те не подобаєть ся, а рівночасно треба подбати про зріст газети. Коли „Свобода" буде мати богато передплатників, тоді знайде і найліпших робітників, які вдоволять усїх читачів. І тому треба конечно приєднувати нових передплатників „Свободі".

Два українські сьвята в Гадячи.

1. Грінченківське сьвято.

Театральний відділ „Гуртка українознавства гадяцької шкільної молодіжи", після вдатного влаштованя дитячої розваги для молодших гуртків гімназії, взяв ся за ширшу роботу і своїми молодими силами зготував для гадяцької людности прилюдне „Грінченківське сьвято", присьвячене памяти поета, письменника, учителя народу і громадянина Бориса Грінченка. Сьвято відбуло ся в будинку мужеської гімназії 20. жовтня 1917 року. В гарно прибраній салі поміщено було портрет Бориса Грінченка, прикрашений квітками й рушниками. Добре вправний хор розпочав сьвято співанєм національного гимну „Ще не вмерла Україна".

З відчитом про значінє і провідні ідеї Грінченкової творчости виступив голова „Гуртка", В. Якименко. Після гарно зложеної та змістовної промови відіграно було Грінченкову пєсу: „Нахмарило". Грали гімназистки: О. Салова, Н. Стецюра, П. Кулинич та Н. Дундич і гімназисти: Я. Золотников, А. Гончаренко, Л. Супруненко, Я. Пономаренко, П. Богомол, С. Дмитренко, А. Зіненко, Л. Апостол, М. Салов і А. Козаченко.

В грі молодих артистів знати було стараня віддати вірно думки автора пєси..

В третій частині програми сьвята виконано деклямації та співи. Гімназистка Я. Потурнак гарно проказала Грінченковий вірш „Кара". Гімназисти Гр. Апостол та Я. Золотников вдатно деклямували два вірші Б. Грінченка („Друзям" і „Пий кубок житя, поки петь ся"). Поміж читанєм віршів відспівав мішаний хор „Гуртка" — під орудою гімназиста В. Калина — кілька пісень, з котрих найбільше відзначив ся гимн „Ми Гайдамаки". Завершила сьвято — можна сказати — увінчала сьвято своїм співом д-ка Лідія Гамалій-Єфремова. Вона радо відкликнулась на заклик своїх недавних товаришів — взяти участь у сьвяті і своїм милим голосом відспівала 7 українських пісень. Її спів поривав і старших громадян і молодь. Гості слухали голосу милої співачки, любували ся її співом і складали співачці щиру подяку окликами „слава!"

При кінци відспівано хором „Ще не вмерла Україна" і гості почали розходити ся до дому, задержуючи в памяти милі спомини величного сьвята. Голос д-ки Гамалій так і бренів у думці, доповнюючи вражіня гарного вечера молодого „Гуртка".

Додатиб ще те, що буфет було впорядковано в сьвітлиці, дуже гарно прибраній — трудами гімназисток.

Загального прибутку було 650 карбованців 97 коп.

2. Вечір „Просьвіти" на честь І. Котляревського.

Дня 21. жовтня 1917 року відбув ся вечір „Просьвіти" в мужеській гімназії при ласкавій участи д-ки Лідії Гамалій-Єфремової. Вечір присьвячено памяти незабутного Полтавця, письменника Івана Котляревського.

Передне слово — „Іван Котляревський, батько нового українського письменства" — сказав член Ради „Просьвіти", В. Якименко.

Опісля відіграно оперету І. Котляревського „Наталку Полтавку". Грали д-ки: Лідія Гамалій-Єфремова (Наталка) і Наталія Наранович, та д-ії: П. Крат, Д. Крих, М. Наранович і Грицько Пєвний. Гра, під режісерством М. Нарановича, вдала ся гарно. Д-ка Гамалій, що перший раз виступала на сцені в ролі Наталки, збирала заслужену бучну хвалу.

Окрім пєси відспівала д-ка Гамалій кілька українських пісень. І ось-тут відбули ся змаганя між публикою та співачкою: слухачі домагали ся, щоби мила співачка співала без кінця! І вона, не зважаючи на втому, вдовольняла просьби.

Д-ці Гамалій подано, яко гостинець від „Просьвіти", повний „Кобзар".

Були на сьвяті урядовці, були й городяни (міщани), були селяни, — саля була повнісенька. Загального збору було більше ніж 700 карбованців.

Побажатиб гадяцькій „Просьвіті", щоби щасливо виконала і дальший намічений плян сьвяткованя памяти наших славутних діячів.

Михайло Слобідський.

(„Газета Гадяцького Земства").

Леся Українка.

НА СТОЛІТНИЙ ЮВЛЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.*)

У кождого люду, у кождій країні,
Живе такий спогад, що в нього в давнині
Були золотії віки, —
Як пісня і слово були у шанобі
В міцних сього сьвіта; не тільки на гробі
Складались поетам вінки.
За пишні хрії, величнії оди,
Король слав поетам-співцям нагороди,
І що найпишнійшії дами з придворних
Вдавали на сцені субреток моторних,
Щоб слави і втіхи зажить;
Сама королева здіймала корону,
Спускалась до долу з найвисшого трону
Поетовій мрії служить.
Богам були рівні співці-лявреати,
І гордо носили коштовні шати
У панськім магнатськім гурті;
Цвили в них і лаври, і квіти барвисті,
І навіть терни їх були позлотисті,
Кайдани — і ті золоті!
Так... в кождій країні є спогади раю,
Нема тільки в тебе їх, рідний мій краю!
Були й за гетьманів співці;
З них деякі вічнії співи зложили,
А як їх наймення і де їх могили,
Щоб скласти хоч пізні вінці?
Не вів до палати їх шлях:
Не оди складали, а думи народу,
Не в віршах прославили милої вроду,
А в тихих, журливих піснях...
Ті вічні пісні, ті єдинії спадки
Взяли собі другі поети-нащадки
І батьківським шляхом пішли;
Ніхто їх не брав під свою оборону,
Ніхто не спускав ся з найвисшого трону,
Щоб їм уділити хвали.
Чоло не вінчали лаврові віти,
Тернів не скрашали ні злото, ні квіти,
Страждали співці в самоті;
На них не сіяли жупани-лудани**);
Колиж на руках їх давеніли кайдани,
То вже не були золоті!...

*) Писано в 1898 році, підчас київського сьвята на честь І. Котляревському (в століте від часу першого видання його „Енеіди").

**) Лудан — рід блискучої матерії.

Гроші.

Про гроші є дві приповідки. Одна каже, що „гроші — не полова", а друга, що „гроші — мамона".

Колись-то й можна було сказати, що гроші — не полова. За гроші всього було можна дістати. Але тепер то й справді приходить ся признати, що гроші — мамона, бо за них тепер трудно чогось докупити ся. Випустили їх тепер, правда, богато — скрізь їх тепер в Росії повно — але проте люди не стали й трохи богатші, а побідніли.

Перше називали богачем того, у кого було гроший богато. А тепер той богач, хто має хліб і до хліба, бо самі гроші вже ні-по-чому.

Гроші не були ніколи богатством, самі по собі. Богатство то все те, чого чоловік потребує — хліб, сіль, одежа і таке инше. І поки не було гроший, то люди міняли хліб за одежу, одежу за сіль і так дальше. Але се було трудно. Тоді придумали обмінні значки — гроші. Були вони всілякі ті значки: зелізні, мідяні, срібні і таке инше. Але й з такими грішми була невигода, бо вони не скрізь мали одну ціну. Треба було придумати такі гроші, які би мали скрізь одну ціну. Вибрали найдорозший металь — золото і до його ціни почали рівняти ціну всіх товарів. Договорились люди межи собою, що всі будуть приймати золото. Коли хто мав золото в руках, то міг собі за нього купити, чого йому треба, бо його приймали по всіх краях і по всіх державах. Але згодом і з золотом вийшла невигода. Його трудно було перевозити далеко, і тяжко, і небезпечно. Крім того, золото мягке і воно стиралось по руках. Тоді придумали инший спосіб. Золото почали ховати по державних скринях, а на його місце почали випускати паперові квітки. На квітках було написано, що за них державна каса виплачує золотом. Ті квітки то й є паперові гроші. За них можна було все купити в своїй державі, бо кождий знав, що коли він захоче, то може їх у державній касі обміняти на золото, колиб йому було треба купити щонебудь в другій державі, де не приймають чужих паперових гроший, тільки — або свої папірчики, або золото.

Так появились на сьвіт паперові гроші.

Паперові гроші — то державні квітки на те золото, яке лежить в державних скринях. З того ми можемо ясно зрозуміти, яка може бути ціна тих квітків, себто гроший. Коли, скажемо, яканебудь державна каса, чи то російська, чи французька, чи німецька, чи яка инша випустила стільки квітків, скільки має в своїх скринях золота, тоді ті квітки мають такусаму ціну, як і золото, бо державна каса (скарб) може в кожду мінуту за кождий свій квіток золотом заплатити. І тоді паперові гроші **повноцінні.** А коли паперові гроші повноцінні, то тоді ніхто й не квапить ся їх на золото міняти, бо тоді їх скрізь приймають, навіть і за границею. На біса-ж бо чоловікови золотом кишені обривати, коли й за папірчики можна скрізь всього купити, таксамо, як і за золото. Десять чи двайцять тисяч паперовими сотками в кишені й не помітно, а на таку суму золота то й носити при собі тяжко. Та й на що те золото носити коло себе, коли паперові гроші мають хід нарівні з золотом?

Се тоді, коли паперові гроші повноцінні, себто, коли їх ходить по руках на такусаму суму, на яку є в державних скринях золота. Але коли паперових гроший пущено по руках більше ніж є золота в державних скринях, тоді вже паперові гроші падають в ціні, вже вони тоді **неповноцінні.**

Се можна пояснити на маленькім примірі. Скажемо, що у держави є в скрині золота на 100 карбованців і вона випустила 100 паперових квітів, по карбованцеви. Тоді паперовий карбованець **повноцінний;** він варт стільки, скільки й золотий карбованець, бо за нього завше золотого карбованця можна взяти. Але скажемо, що у держави є на 100 карбованців золота, а вона випустила папірчиків на 200 карбованців. Тоді паперовий карбованець **неповноцінний.** А яка йому тоді ціна? Йому тоді ціна всього 50 копійок, бо тоді держава за нього не може більше дати золотом; у неї самої всього-навсього золота на 100 карб., а квітків на руках у людий аж на 200 карб. Колиж держава, маючи тихсамих 100 карб. золотом, випустить паперців ще на 200 карб., тоді на руках буде аж 400 карб. паперових, і тоді ціна кождого паперового карбованця впаде до 25 коп.

Се маленький примір, на маленьких сумах гроший. Але які би не були великі ті суми, то розрахунок вийде такийсамий. Коли у держави є золота на міліон карб., а паперців вона випустила на 4 міліони, то все одно — паперовий карбованець не варт більше як 25 копійок.

Се був примір. А скільки й справді варт карбованець?

Війна почала ся 1. серпня 1914 року. За пять днів до війни, 27. липня 1914 року, в Росії було випущено паперових гроший на 1.633,300.000 карб. (міліярд, шістьсот трийцять три міліони, триста тисяч карбованців) і тоді ціна паперового карбованця була 99 копійок. Карбованець був мало не повноцінний, без одної копійки.

Революція почала ся 12. марта 1917 року. Через два дні, 14. марта 1917 року, зробили обрахунок гроший і тоді було в Росії паперових гроший на 9.949,600.000 карб. (девять міліярдів, девятьсот сорок девять міліонів, шістьсот тисяч карбованців) і тоді ціна паперового карбованця була 54 копійки. Отже за 30 місяців війни (від серпня 1914 року до марта 1917 року) карбованець упав в ціні з 99 коп. до 54 коп., себто на 45 копійок.

Дня 14. серпня 1917 року зробили знов обрахунок. Тоді було в Росії паперових гроший на 14.125,400.000 карб. (чотирнайцять міліярдів, сто двайцять пять міліонів, чотириста тисяч карбованців), а ціна паперового карбованця була 41 коп. За пять місяців революції (від 14. марта до 14. серпня) карбованець упав в ціні з 54 до 41 коп., себто на 13 копійок. За 29 днів після того паперовий карбованець впав ще на 15 коп., бо 11. вересня вже він цінив ся всього 26 коп.

До війни карбованець був вже мало повноцінний (варт був 99 коп.), а 11. вересня 1917 року вже йому ціна всього була 26 коп. Яка йому тепер ціна, то трудно і сказати, бо розрахунку ще нема. Можна міркувати, що він тепер вже богато дешевший, бо паперові гроші друкують ся без перестанку, а ми знаємо, що чим більше паперових гроший, тим вони дешевші. Може дійти до того, що карбованець буде варт всього кілька копійок.

Та воно вже до того недалеко. Ми се бачимо по дорожнечі. Коли до війни коробка сірників коштувала 1 коп., а тепер 10 коп., то вже й маємо ціну гроший. Товар вдесятеро дорозший, бо гроші вдесятеро дешевші.

Отже виходить, що вже приходить ся забувати поговірку: „гроші — не полова", а приходить ся згадати другу, більше правдиву поговірку: „гріш — мамона".

„С. З."

НОРТГЕМПТОН, ПА.

Тов. „Українські Січові Стрільці" повідомляє всіх своїх членів, як також тих, котрі купили тікети на наш баль, що заповіджений баль зістав відложений а день слідуючого балю буде оголошений в „Свободі" в своїм часі. Закуплені тікети добрі, коли на наш баль прийдете.

20 КОМІТЕТ.

ЩО ДОБРЕ, те само хвалить ся. Тому „Свобода" ніяк не може хвалити сама себе, бо дехто сейчас подумав би: „Хвали мене роте, бо тя роздеру". Але найліпше сьвідоцтво „Свободі" дають її читачі. Хто раз почав передплачувати свою газету, той вже її не кидає.

ЗМУЧЕНИЙ ЧОЛОВІК

має велику розраду і потіху, коли забуде за щоденні клопоти, а перечитає собі в газеті про рідний край, про його відродження, про красші надії з тим всім злучені. А яка газета пише ліпше про сі справи, як не „Свобода"? Нехай же кождий Українець відважує гроша та вишле на „Свободу":

в Злучених Державах:		В місті Джерзи Сіти і за границю:	
на рік	$3.00	на рік	$3.50
на пів року	$1.75	на пів року	$2.00
на три місяці	$1.00	на 3 місяці	$1.25

Гроші належить посилати на слідуючу адресу:
„SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

В кождій українській хаті повинен находити ся Календар У. Н. Союза.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Відкладають асентирунок аж на май або червень.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Посол Генри Флуд з Вірджінії, предсідатель комітету для заграничних справ, заявив у палаті послів американського конґресу, що слідуючий асентирунок до американської армії не відбудеть ся скорше як в маю або червни б. р.

Справа доходового податку.

Кождого року правительство Злучених Держав стягає особистий доходовий податок. В сїй цїли видаєть ся квестіонарі, які кождий горожанин або мешканець Злуч. Держав мусить виповнити. Квестіонарі в справі доходового податку за 1917 рік вже почато виповнювати, а реченець виповнюваня кінчить ся з днем 1. марта 1918 року. Такий квестіонар виповняє: 1) кождий нежонатий горожанин і негорожанин Злучених Держав, коли його дохід за 1917 рік виносив 1000 або більше долярів; 2) кождий жонатий горожанин і негорожанин Злучених Держав, коли тут не жиє з жінкою, виповняє квестіонар, коли його прихід за 1917 рік виносив 1.000 або більше долярів; 3) кождий жонатий горожанин і негорожанин Злучених Держав, який жиє тут зі своєю жінкою, виповняє квестіонар, коли його прихід за 1917 рік виносив 2.000 або більше долярів. — Квестіонар можна дістати в податковім бюрі, на почті або в банку; хто не знає, де є податкове бюро в його місцевости, нехай пійде на почту і там засягне в сїй справі інформацій.

Вода заливає місто Бофало.

Озеро Ірі вийшло з берегів. Околиця Бофало залята водою, а само місто Бофало на просторі одної квадратової милї лежить у воді. Вона сягає до першого поверха домів.

Воздушна почта між Ню Йорком і Вашінґтоном.

Міністер почт Борлесон оповістив, що за кілька тижнів між містами Ню Йорк—Вашінґтон буде курсувати воздушна почта. Літак буде робити з Вашінґтону одну поворотну дорогу денно. В русї буде пять літаків; кождий буде нести найбільше 300 фунтів почти. Кождий літак буде робити 200 миль дороги без перестанку, а скорість лету має виносити найбільше 100, а найменьше 45 миль на десять мінут. Оплата листів, перевожуваних воздушною почтою, буде підвисшена, але не більше як на 25 центів. Правительство асиґнувало на сю цїль 100.000 долярів. — Віддаленє між Ню Йорком і Вашінґтоном виносить 228 миль.

Презбітеріянська місія витрачує річно 5,000.000 долярів.

На засїданю центрального комітету презбітеріянської церкви в Атлантик Сіти, Н. Дж., ухвалено асиґнувати 6,000.000 долярів на потреби для чужинецьких місій на 1919 рік. Видатки за 1918 рік мають виносити 5,000.000 долярів.

Школа для чужинецьких женщин у Ню Йорку.

Під ч. 344 Іст 14 улиця в Ню Йорку отвираєть ся вечірна школа для чужинецьких женщин. В тій школї будуть учити анґлїйської мови і шитя. Лекції кождого понеділка, вівтріка і середи, від 7. години вечером.

Аліянти жадають нової позички від Америки.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Спільна рада аліянтів на своїм останнім засїданю, на якім був присутний також представник Злучених Держав, генерал Блісс, рішила зажадати від Злучених Держав нової позички в сумі що найменьше 1.000,000,000 долярів.

СТАРОКРАЄВІ ВІСТИ.

Українська місія в Парижи.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

В роменській „Нашій Спілці" (ч. 45, з 13. падолиста 1917) читаємо: Правительства аліянтів рішили мати при Генеральнім Секретаріяті своїх представників. Представником французького правительства є призначений полковник Ден. Ґенеральний Секретаріят посилає за границю свою місію, котра буде перебувати у Парижи.

Чехо-Словаки мають в Раді свого представника.

Др. Новотний війшов до Української Центральної Ради яко представник чесько-словацьких спілок на Україні.

250.000 карбованців на просьвітні цїли; з того 50.000 для Жидів.

Ґенеральний Секретаріят постановив асиґнувати 250.000 карбованців на загальні просьвітні цїли; з того 50.000 карбованців на просьвітні цїли виключно для Жидів.

Відчуваєть ся потреба робітників.

(Специяльно для „Свободи").

Олександер Досьвітний, кореспондент „Свободи", який находить ся в дорозї до Києва, пише нам з Манджурії: В Манджурії жиє майже 70% Українців, між котрими я посьвятив ся повести ширшу аґітацію. Вони розбуджені, проймають ся надією на красшу будучність. Та відчуваєть ся брак сил, які могли би попрацювати межи ними; така потреба відчуваєть ся не лише тут і на Сибіри, алей скрізь, навіть на Україні.

Шевці на Україні під контролею правительства.

Велике запотребованє обуви і неймовірна спекуляція та визиск населеня на сїм поли змусили управу шкіряних заводів віднести ся до Ґенерального Секретаріяту з пропозицією по цілій Україні орґанізувати громадські шевські майстерні під контролею правительственних комітетів.

Як українське військо їхало до Києва.

До Києва приїхав український полк імени Тараса Шевченка. Полк стояв в місті Хмельниках на Поділю. Дня 13. падолиста 1917 р. ввечер член 3-го Українського Військового Зїзду, офіцир Н. Н., приїхав до полку і розказав воякам про те, що переживає місто Київ в сей час. Всї козаки одноголосно порішили виїхати в Київ для допомоги Центральній Раді. Та позаяк товарних вагонів не було, всї козаки розбились на дві частини і одна з них зараз-же сїла на пасажирський поїзд (на верх вагонів), длятого, що поїзд був переповнений людьми. Коли козаки доїхали до Фастова, там їх зустріли ударні батальони — вірні Керенському. Вони окопали ся і ніяк не хотіли пропустити українське військо.

Та позаяк всї зелїзничі службащі були на сторонї Українців, вони порадили українським козакам обійти навкруги ударників і сїсти на поїзд, котрий вони для сього приготовили. Таким способом наші козаки прибули до Києва.

Друга частина їхала вже без всякої задержки по дорозї, тільки на верху пасажирського поїзду. Приїхавши в Київ, козаки першим ділом прибули до Центральної Ради; там привитав вояків М. Шаповал від Центральної Ради і Центрального Комітету Української Партії Соц.-Революціонерів. Начальник війска проголосив „Слава" демократичному парляментови — Центральній Раді. Відти вояки пійшли до Ґенерального Військового Комітету; там їх привитав начальник штабу київського військового округа, Павленко.

Формованє у Трапезундї українських частин.

В середу, 31. жовтня 1917 р., у Трапезундї (Вірменія) відбуло ся національне сьвято українських вояків з приводу того, що Центральна Рада приняла декларацію Ґенерального Секретаріяту і що в балтійській фльоті зукраїнізовано кружляк „Сьвітляна"; на се чорноморська фльота відповіла піднятєм українського прапора на пароплавах. З ранку відбула ся парада українських вояків; вони зєднались з усїх частий, котрі стоять у Трапезундї.

Злочинства в Полтавщині.

С. Дубовик з села Плішивець помістив у „Ґазеті Гадяцького Земства" (ч. 107) ось-таку допись:

Страшне діло робить ся у нашім селї! Сими днями, 10. падолиста 1917, побачено на кладовищи останки зарізаного вола: мясо забрано, голову й тельбухи покинено на місци, шкіру повішено, щоби сохла, на могильних хрестах! Окрім сього якісь злочинці зарізали на пасовисках 27 штук рогатої скотини; та тут уже вчинили по иншому: мясо покинули, а шкіри вивезли.

Се вже зовсїм таке дїєть ся, що могло би бути хиба кілька віків назад! — Хто міг думати, що доживемо до такого хижого розбійства?...

Можна догадувати ся, що те злочинство роблять якісь ледацюги, котрі жиють десь поблизу. Жителї села Плішивець не можуть дати ради, як їм ратувати ся від такого розбишацтва.

Селяни не знають, до кого їм вдати ся і хто їх поратує.

Та всеж таки слїд би комусь, до кого те належить ся, звернути увагу на те велике злочинство, пильно розслїдити діло і щось таке зробити, щоб припинити хиже розбишацтво. Бо се-ж — руйнованє селянського добра, селянського хазяйства! Сімя клопочеть ся, втрачаєть ся, — вигодує худобину, а тут тобі її збавлять якісь харцизяки, заріжуть, напавши на твоє добро безправно, безсовісно! Хибаж таки вже нема нї суду, нї права?...

Просимо, щоб наших хазяїнів поратували!

ЗАГАЛЬНІ ВІСТИ.

Австрійські Нїмці хочуть злуки з Німеччиною.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Париський кореспондент часописи „Корієре д'Італія" мав розмову з Едвардом Бенесом, редактором чеської часописи в Парижи „Ля Насіон Чек", в котрій редактор Бенес заявив, що Австрія мусить бути в тіснім союзї з Берлїном, бо в противнім случаю вона розлетїла би ся на свої природні части. Він каже, що австрійські Нїмці жадають влучити ся з Німеччиною, а Славяни, Мадяри і Румуни жадають незалежности.

Руїна фабричного промислу в Московщині.

Коли з приходом правительства большевиків у Московщині поширила ся анархія у фабрично-господарськім житю, у Москві закрито 50 фабрик, через що остало ся 50.000 безробідних.

Гроза революції в Голяндії; в державі панує голод.

„В Голяндії нема революційної партії, але революція там є дуже можлива, коли лише війна протягнеть ся довше" — заявила панна Флір, дочка бувшого сьвященика на дворі голяндської королевої. Панна Флір приїхала щойно до Ню Йорку, вислана голяндською добродійною місією збирати фонди для бідних. Вона каже, що голод в Голяндії є найстрашнійшим маревом. По улицях ходять товпи голодних, які несуть зі собою червоні прапори, щоби тим додати страху правительству. Та правительство є безрадне, бо поживи нївідки дістати, а підчас війни населенє зросло майже о 35%; се цивільні і військові збігці з Німеччини, Бельгії, Франції й Анґлії. Одинокий ратунок для Голяндії, се закінченє війни.

Бувший британський амбасадор в Злучених Державах помер.

В Отаві, Канада, помер наглою смертию Сесіл Артур Спринґ-Райс, бувший британський амбасадор у Злучених Державах. Він щойно місяць тому уступив з сього становища, почуваючи себе нездоровим. Свою близку смерть він предвиджував на кілька днів наперед. Ще один день перед смертю він виголосив в Отаві політичну промову, в якій між иншим сказав: „Тепер такий час, що кождий чоловік має до сповненя свою задачу; сповнивши одну, на нього чекає друга. А я скінчив вже свою одну задачу, а до другої не забираю ся, бо мушу вкоротці від всїх відходити"...

Венізельос робить порядки в Греції.

Доносять з Греції, що правительство Венізельоса, противника Німеччини, пристосовує острі форми в боротьбі зі своїми внутрішними ворогами. Правительство засудило на виґнанє із границь краю: бувшого міністра внутрішних справ Тсельоса, бувшого міністра комунікації Арґіропульоса, бувшого міністра маринарки Дамяноса, девятьох бувших послів грецького парляменту, двох редакторів, кількох пенсіонованих урядників і богато инших приватних осіб.

Нїмецький аґент засуджений на смерть у Франції.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 15, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Больо Паша, якого французькі військові власти узнали винуватим за шпиґунство в користь Німеччини і за зраду Франції, зістав засуджений на смерть. Воєнний суд видав сей вирок по 15 мінутах наради.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

М. Г., Наєгара Фолс, Н. Й. — Коли Ваш річний дохід виносив 1.000 або більше долярів, а Ви жонаті, але Ваша жінка в старім краю або і тут, але Ви не жиєте з нею, то мусите виповнити квестіонар в справі особистого податку; бо в такім случаю правительство уважає Вас за самотного. Колиж Ваш річний дохід не виносив 2.000 долярів, а Ви жонаті і жиєте тут зі своєю жінкою, тоді квестіонара в справі особистого податку не потребуєте виповняти. Жонаті, які тут жиють зі своїми жінками, виповняють згаданий квестіонар, коли їх річний дохід виносив 2.000 або більше долярів.

Читайте „Свободу" і приєднуйте її нових передплатників!

Родимці! Купуйте календар Українського Народного Союза, який коштує разом з пересилкою тільки 50 центів.